

POERIM, HET ONBEKENDE FEEST

Door Stef Looijen - maart 2019

Poerim is een Joods feest dat in het teken staat van het Bijbelboek Esther. Het feest is niet door God Zelf ingesteld. Het is in het Jodendom ontstaan als reactie op de wonderlijke geschiedenis zoals beschreven is in het oudtestamentische boek Esther. Deze geschiedenis speelt zich af in het oude Perzië (het huidige Iran), waar de Joden werden bedreigd door Haman maar door Mordechai en Esther werden gered van een vreselijke ondergang. Het is een zeer uitbundig feest waar iedereen zich verkleedt, er lekker wordt gegeten, gedronken en gezongen. Het wordt gevierd op de 14^e dag van de maand Adar, meestal ergens in maart. Om het ontstaan van het Poerimfeest goed te begrijpen is het raadzaam om het Bijbelboek Esther goed te lezen, met de nadruk op het negende hoofdstuk.

Door het Oude Testament heen zien we een aantal keren, dat God de omstandigheden zo leidt, dat een Joodse man of vrouw een hoog geplaatste functie krijgt in de regering van de heersende vorst. Denk bijvoorbeeld aan Jozef, aan Mozes, aan Daniël en in dit boek aan Esther en Mordechai. Dit werkte altijd tot heil van het Joodse volk. Mijns inziens werkt God ook vandaag de dag nog op deze wijze. In de Obama regering was Joe Biden de vicepresident (hij noemde zichzelf 'overtuigd Zionist'). In de regering Trump is daar Jared Kushner, schoonzoon van president Trump en afkomstig van orthodox-Joodse huize. Zijn vrouw Ivanka Trump is Joods geworden. Door de tijd heen tot op de dag van vandaag zijn ook in Nederland vele voorbeelden van Joodse politici aan te wijzen.

Boekrol van Esther

Opvallend is dat de naam van God in het boek Esther niet wordt genoemd. Dit zie je ook in het boek Hooglied terug. Het heeft een diepere betekenis waar we later in deze studie op terug komen. Het woord Pur (Poerim) betekent lot. Haman wierp het lot (Esther 9:24). Daarom wordt Poerim ook wel het Lotenfeest genoemd.

Poerim en de Amalekieten

Haman was een Agagiet (Perzisch woord voor Amalekiet). In Exodus 17 lezen we dat Amalek Israël verraderlijk overviel. Daarom zei God dat Hij Zelf de herinnering aan Amalek volledig zou uitwissen (Exodus 17:14). Later geeft God Zijn volk het gebod om de Amalekieten uit te roeien: 'Als de HEERE, uw God, u rust gegeven heeft van al uw vijanden van rondom, in het land dat de HEERE, uw God, u als erfelijk bezit geeft om dat in bezit te nemen, moet het zó zijn dat u de gedachtenis aan Amalek van onder de hemel uitwist. Vergeet het niet!' (Deuteronomium 25:19)

Israël roeide Amalek echter niet volledig uit. In 1 Samuël 15 volgt dan ook een nieuwe confrontatie met Amalek. Maar ook koning Saul schiet te kort want hij doodt Agag, de koning van de Amalekieten, niet. Hij verliest daardoor definitief zijn koningschap en Amalek leeft nog eeuwen door.

Uiteindelijk verschijnt Haman, de laatste Amalekiet in de Bijbel, op het toneel met het zeer boosaardige plan om alle Joden uit te roeien. Echter door het ingrijpen van Mordechai (net als Saul was Mordechai een Benjaminit die afstamde van Kis, zie Esther 2:5) wordt deze laatste Amalekiet omgebracht en het Joodse volk gered. De naam Mordechai betekent waarschijnlijk iets als 'vereerder van Marduk'. Marduk was een Babylonische god. In het Hebreeuws echter betekent de naam Mordechai 'brenger van leven'. De Joodse Hadassah kreeg de Perzische naam Esther dat mirte, ster of maagd betekent. Haman en zijn tien zonen werden aan een paal gespietst, een Perzische manier van executeren die ook naar de dood door kruisiging verwijst.

In het Joodse denken is de Jodenhater van het moment de Haman. Haman was namelijk niet alleen een persoon. De naam Haman staat ook voor een geestelijke anti-Joodse macht. Haman kan de farao zijn, maar ook Adolf Hitler of Saddam Hoessein. De tijdelijke Haman komt vrijwel altijd om, maar Hamans (of Amaleks) macht blijft bestaan. Adolf Hitler verklaarde in een toespraak op 31 januari 1944: 'Als de geallieerden de oorlog winnen, dan zullen de Joden een nieuw Poerim vieren'.

‘Iran noemt het Poerim feest een dag van rouw en woede, omdat op die dag de bloeddorstige koningin Esther en haar oom Mordechai verantwoordelijk waren voor de massamoord op duizenden Iraniërs’, aldus het bewind in Teheran. Het wordt tegenwoordig voorgesteld als een oude Iraanse holocaust, gepleegd door de Joden. De Iraanse versie laat het deel weg waarin Haman, raadsheer van de koning, de Perzische koning overhaalt een decreet te ondertekenen dat de uitroeiing van de Joden van het rijk toestaat. Alleen door Gods genade bleven de Joden grotendeels gespaard. In het boek Esther zien we de strijd tussen licht en duisternis, tussen God en de duivel, tussen Gods werk en mensenwerk.

Maskers

Hoe vieren de Joden Poerim? Poerim is voor het Joodse volk een feest van grote vreugde. Vreugde omdat de vijand Haman ontmaskerd en terechtgesteld werd. Vreugde omdat - naar Gods belofte - uiteindelijk iedere Jodenhater zijn loon krijgt. Men draagt maskers omdat Esther en Mordechai hun Joodse identiteit verborgen wilden houden. Dat hebben deze twee heel lang volgehouden. Mordechai tot het moment dat Haman zijn masker afwierp en het hele Joodse volk wilde uitroeien. Ook Esther hield haar identiteit verborgen, zelfs voor haar echtgenoot, de Koning. Het Joodse volk hield zich verborgen voor de vloek van het antisemitisme. Dat geeft het boek Esther een verassende actualiteit. In de dagen van de Tweede Wereldoorlog maar ook vandaag de dag zijn er velen die hun Joodse identiteit verborgen proberen te houden. Niet dat het veel zin heeft om dat te doen. Immers, Haman weet toch wel dat Mordechai een Jood is. De Jodenhater weet de Jood altijd wel te vinden.

Antisemitisme, wat is dat eigenlijk?

Dit alles roept de vraag op wat antisemitisme eigenlijk is. Politici en geleerden, schrijvers, sociologen, journalisten enzovoort hebben geprobeerd uit te leggen wat antisemitisme is. Waar men het over eens is, is dat antisemitisme haat is tegen alles wat Joods is. Het liefst zou de Jodenhater alles wat Joods is vernietigen. Alleen omdat men antisemitisme beschouwt als een cultureel of politiek verschijnsel mist men vaak de diepere lagen van antisemitisme. In het woord antisemitisme horen we de naam Sem, één van de zonen van Noach, voorvader van Abraham en naamgever

van de semitische volken. De diepste laag van het antisemitisme is mijns inziens: God is Ha Shem, de God van de Naam. Antisemitisme is ten diepste haat tegen de Almachtige, tegen de God van de Naam. Alles wat aan die Naam doet denken of daaraan herinnert moet verdwijnen.

In het boek Esther wordt God niet genoemd. Toch laat dit boek door alles heen Zijn aanwezigheid zien. Kinga Ban zingt het zo prachtig: 'Verborgen aanwezig deelt U mijn bestaan'. Zo is God voor het Joodse volk, zo is God voor Kinga, maar zo is God ook voor u en mij, ook als we het leven even niet zien zitten.

Ratels

Joodse kinderen rammelen tijdens Poerim met ratels. Deze ratels herinneren ons eraan dat Haman de vijand, de ratelslang, is verslagen. Sterker nog, dat hem het lot trof dat hij voor zijn slachtoffers had bedacht. Haman oogstte wat hij had gezaaid. En iedereen mag dat weten. Iedereen mag dat horen. Nog meer, iedereen moet dat horen. Als vreugdebetoon maar ook als waarschuwing. De Joden kwamen bij de intocht in het beloofde land voor de keuze: 'Kies dan heden wie gij dienen zult'. Die keuze hebben wij ook. Haman werd ten diepste vernederd toen hij voor Mordechai uit moest lopen, het uitroepende: 'Zo wordt gedaan aan de man die de koning eer wil bewijzen'. Satan werd ten diepste vernederd toen Jezus opstond uit de dood. En wat we nooit mogen vergeten: hij is een totaal verslagen vijand.

Hamansoren

Hamansoren zijn koekjes die met wat fantasie op oren lijken. De hamansoren herinneren ons eraan dat het tijd is om feest te vieren. Om taart te eten en wijn te drinken. En noem die koekjes dan maar Hamansoren. Hij is echt verslagen. De dreiging die van hem uitging is omgekeerd. Tegelijkertijd zijn de hamansoren een

waarschuwing. Er kan altijd een nieuwe Haman opstaan. Voor ons geldt: Ken je identiteit. Weet wie je bent in Christus. Leef zonder maskers. De vijand kent jouw identiek toch wel. En geloof: 'God heeft ons niet een geest van lafhartigheid gegeven, maar een geest van kracht, liefde en bezonnenheid' (2 Tim. 1:7).

Hoe poerim een 'christelijk' feest werd

De viering van Poerim vertoont opvallende overeenkomsten met het carnaval. Denk maar aan het verkleden, aan de maskers en aan het gebruik van alcohol. Toch kun je niet stellen dat Poerim een Joods carnaval is. Het is eerder andersom. Poerim is van oudere datum dan carnaval en het lijkt waarschijnlijker dat bepaalde gewoontes van Poerim terug te vinden zijn in onze carnavalsviering. Het woord carnaval betekent van oorsprong 'afscheid nemen van het vlees' (Engelse woord carnal = vleselijk). Echter, in de beleving van velen is het eerder het toegeven aan het vlees net voor de vastentijd begint. Dat bij het carnaval ook vele heidense elementen zijn binnengeslopen lijkt duidelijk.

Hamansoren

Heeft Jezus Poerim gevierd?

We vinden hier niets over in de Bijbel. Toch was Poerim al een bekend Joods feest in de dagen van Jezus. Het is dan ook moeilijk voorstelbaar dat Jezus Poerim niet gevierd zou hebben. Hem, Die Zelf de Bevrijder is, verwacht je toch op een feest van bevrijding? Met 100% zekerheid kunnen we hier echter niets over zeggen.

Poerim en Sigmund Freud

De Joods-Oostenrijkse psychiater Sigmund Freud heeft grote bekendheid gekregen als de uitvinder van de Psychoanalyse. Freud ging uit van het bestaan van een onderbewustzijn en van de betekenis van dromen. Hij onderwees dat alle mensen vrij geboren worden, maar tijdens hun groei naar volwassenheid een masker ontwikkelen. Volgens diverse geleerden, die zijn werk hebben bestudeerd, had Freud dit laatste idee ontwikkeld op basis van de Poerim vieringen, die hij zich uit zijn jeugd kon herinneren. Freud zelf heeft hier nooit iets over gezegd. Hij stierf in 1939 als vluchteling voor het Nazisme in Londen. Veel van zijn theorieën zijn nu achterhaald.

Poerim in de geschiedenis

Het is opvallend hoe vaak gebeurtenissen, die bedreigend zijn voor Israël of voor het Joodse volk, plaatsvinden op de datum van Poerim. In 1991 bestookte Saddam Hoessein tijdens de eerste Golfoorlog Israël met scud raketten. Saddams leger werd verslagen door de geallieerden op de avond van Poerim.

Jozef Stalin, dictator van Rusland, had in 1953 het plan om twee tot vier miljoen Russische Joden te laten vermoorden. Dit uit angst om zelf vergiftigd te worden. Op de dag van Poerim kreeg Stalin een hartaanval. Enkele dagen later overleed hij.

Er zijn vele parallellen te trekken tussen de naziprocessen in Neurenberg in 1946 en Poerim. Dat is een studie op zichzelf. Hier beperk ik mij tot de laatste woorden van Julius Streicher, één van de opgehangen nazikopstukken. Zijn laatste woorden waren: 'Dit is Poerim 1946'. (Lees ook artikel 'Poerim en de Nazi's' voor meer info: <https://www.jodendom-online.nl/articles.php?view=article&id=814>)

De belangrijkste les van Poerim

God nam het leven van een weesmeisje en van een Joodse man en gebruikte hen om een heel volk te redden. Onderschat daarom nooit hoe God ook u kan gebruiken, op welke manier dan ook.

Tenslotte is Poerim gigantisch belangrijk. Immers, als Satan het Joodse volk had kunnen uitroeien, had Jezus Christus nooit geboren kunnen worden. Wat een enorme gevolgen zou het hebben als de tegenstander erin zou slagen om het Joodse volk om te brengen!

